

3. Революція Гідності 2013-2014 рр. та агресія Росії проти України
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2015/11/13/1314.pdf>

4. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118. Поточна редакція від 25.11.2021 р.

5. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256. Поточна редакція від 01.01.2020 р.

Савчук Вадим,

студент другого курсу, гр. БП-20

Інституту права та сучасних технологій

КНУТД.

Науковий керівник:

професор кафедри приватного та публічного права

Інституту права та сучасних технологій КНУТД,

к.ю.н., професор Олійник А.Ю.

м. Київ, Україна.

ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Вступ. Конституційне право містить таку категорію, як «біженець». У Конституції України про них ідеться в статті 26. На даний момент велика кількість людей втратила зв'язки з історичною батьківщиною і стали громадянами іноземних держав. В багатьох таких державах почали притискати населення інших національностей. Форми утисків прав і свобод набували різноманітних форм. Як приклад, можна навести ситуацію, яка склалася в країнах Східної Європи, де відбулися бурхливі події. Громадянська війна на міжнаціональному та релігійному ґрунті та в зоні проведення антитерористичної операції на території України змусили тисячі людей шукати притулку в інших країнах. І хоча імміграція із-за кордону не носить такого

масового характеру як із країн СНД, але й ця категорія людей потребує правового регулювання їх статусу на території України. Україна зіткнулася з проблемою міграції. Виникла гостра необхідність вирішення складних питань громадянства і забезпечення прав людей. Сам закон був прийнятий в 8 липня 2011 року «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». Цей закон визначає статус біженців, де закріплюються особисті, економічні, соціальні і правові гарантії захисту їх прав і законних інтересів на території України у відповідності до Конституції України, принципів та норм. Україна дотримується міжнародних зобов'язань щодо захисту прав людини, яка вимушено залишила країну своєї громадянської належності або місце свого постійного проживання.

Метою і задачами дослідження є : а) аналіз наукових і нормативних джерел про біженців в Україні; б) характеристика ознак та формулювання визначення щодо біженців; в) пропозиція висновків і рекомендацій.

Основний текст. Відносини, що пов'язані з біженцями, регулюються Конституцією України, Законом України “Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту”, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у Законах України, застосовуються правила міжнародного договору. Низкою міжнародних правових документів установлюються й визначаються засади правового статусу біженців. До найважливіших із них належать Конвенція ООН «Про статус біженців» від 28 липня 1951 року та Протокол щодо статусу біженців від 31 січня 1967 року, які стали частиною національного законодавства України після того, як Законом України від 10 січня 2002 року відбулося приєднання до цих міжнародних актів [1]. Відповідно до Конституції України іноземцям та особам без громадянства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом [2]. Біженцем визнається особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих

побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань [3]. Особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України в порядку, встановленому законодавством України, повинна протягом п'яти робочих днів звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (ст. 5 Закону) [4]. Статус біженця в Україні надається на період дії обставин, які стали підставою для отримання статусу біженця. Юридичним документом, що підтверджує надання статусу біженця, є посвідчення біженця.

Отже, правове регулювання статусу біженця в Україні здійснюється міжнародними договорами, що ратифіковані в Україні, законами і підзаконними нормативно-правовими актами.

Не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа: а) яка вчинила злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства і людяності, як їх визначено у міжнародному праві; б) яка вчинила злочин не політичного характеру за межами України до прибуття в Україну з метою бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, якщо таке діяння відповідно до Кримінального кодексу України належить до тяжких або особливо тяжких злочинів; в) яка винна у вчиненні дій, що суперечать меті та принципам Організації Об'єднаних Націй; г) стосовно якої встановлено, що умови, передбачені пунктами 1 чи 13 частини першої статті 1 Закону, відсутні; г) яка до прибуття в Україну була визнана в

іншій країні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; д) яка до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, перебувала в третій безпечній країні. Дія цього абзацу не поширюється на дітей, розлучених із сім'ями, а також на осіб, які народилися чи постійно проживали на території України, а також їх нащадків (дітей, онуків) (ст. 6 Закону).

Особа, яка отримала повідомлення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і не використала право на його оскарження, повинна залишити територію України в установленій строк, якщо немає інших законних підстав для перебування в Україні, встановлених Законом України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства".

Ознаками, що характеризують статус біженця : а) іноземець чи особа без громадянства, що перебуває в Україні на законних підставах; б) не бажає користуватися захистом держави перебування; в) звертається до органів влади України з проханням надати статус біженця; г) відсутні підстави за яких особа не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Отже, біженцем в Україні може бути визнана особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Особа, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право на: 1) тимчасове працевлаштування, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому законодавством України; 2) проживання у родичів, у готелі, піднаймання житлового приміщення або

користування житлом, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців; 3) безоплатну правову допомогу в установленому порядку; 4) конфіденційне листування з УВКБ ООН та право на відвідання співробітниками УВКБ ООН; 5) інші права, передбачені Конституцією та законами України для іноземців та осіб без громадянства, які законно перебувають на території України [6].

Особа, яка звернулася за наданням статусу біженця чи додаткового захисту і стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, зобов'язана: 1) подати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, відомості, необхідні для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; 2) відбути до визначеного місця тимчасового проживання у разі одержання направлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту; 3) проходити медичне обстеження на вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту; 4) з'являтися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, у визначений ним строк; 5) повідомляти центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, про свої поїздки за межі адміністративно-територіальної одиниці України, на території якої вона проживає (ст. 13 Закону) [7]. В Україні до цього часу не прийнято закон про притулок, а порядок застосування названого права регулюється підзаконними актами. Пропонуємо прийняти закон України «Про притулок в Україні».

Висновок. Підводячи підсумок слід зробити такі висновки і рекомендації. Правовий статус біженця чи особи, які потребує додаткового або тимчасового захисту регулюється міжнародними договорами, конституцією,

законами та підзаконними нормативно-правовими актами України. Врахування пропозицій і рекомендацій, що висловлені в тексті доповіді сприятиме удосконаленню теорії і практики реалізації інституту біженців та притулку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців : Закон України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 17. Ст. 118. Поточна редакція від 10.01.2002 р.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №
3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. №16. Ст. 146. Поточна редакція від 03.03.2016 р.
4. [Отримання статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту / https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/](https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/)
5. Правовий статус біженців в Україні: Електронний ресурс / <https://dmsu.gov.ua/news/region/8666.html>
6. Конституційне право України та зарубіжних країн. Тексти лекцій. / https://msnp.knutd.edu.ua/pluginfile.php/288727/mod_resource/content/0/Конспект%20лекцій%20КПУЗК.pdf
7. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О. Ріяка (керівник авт. кол.), В.С. Семенов, М.В. Цвік та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. К.: Юрінком Інтер, 2002. 512 с.